

УТВЪРЖДАВАМ:

инж. БИАНА ТОДОРОВА,

ДИРЕКТОР НПТГ

**УЧИЛИЩНА ПРОГРАМА
ПО ГРАЖДАНСКО, ЗДРАВНО,
ЕКОЛОГИЧНО И ИНТЕРКУЛТУРНО
ОБРАЗОВАНИЕ**

учебна 2025 / 2026 г.

Настоящата Училищна програма за гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование в НПТГ „Шандор Петьофи” – Разград е разработена съгласно Наредба № 13/21.09.2016 г. за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование. Обн. - ДВ, бр. 80 от 11.10.2016 г., в сила от 11.10.2016 г.; изм. и доп., бр. 80 от 28.09.2018 г., , изм. и доп. ДВ. бр.75 от 1 Септември 2023 г.

Приета е на заседание на Педагогическия съвет с Протокол № 14 / 09.09.2025 г. и утвърдена със Заповед №РД-15-753/12.09.2025 г. на директора на училището.

НАРЕДБАТА ОПРЕДЕЛЯ:

- Същността и целите на гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование;
- Начините и формите за осъществяване на гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование;
- Рамковите изисквания за резултатите от обучението по гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование;
- Институционалните политики за подкрепа на гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование.

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование са взаимосвързани и формират интердисциплинарен комплекс, насочен към придобиване на социални, граждански и интеркултурни компетентности и на компетентности, свързани със здравето и поддържането на устойчива околна среда.

Гражданското образование е насочено към формиране на гражданско съзнание и граждански добродетели и е свързано със знания за устройството на демократичното общество, за правата и задълженията на гражданина и с умения и готовност за отговорно гражданско поведение.

Здравното образование е насочено към развитие на умения за създаване или поддържане на здравословен стил и условия на живот и за доброволното адаптиране към поведение, благоприятстващо здравето.

Екологично образование е насочено към формиране на екологична култура, екологично съзнание и екологично поведение в тяхната взаимна връзка с оглед познаване на екологичните закони, защита, подобряване, управление и разумно използване на природните ресурси, както и опазване на природната среда и на екологичното равновесие.

Интеркултурното образование е насочено към усвояване на знания за различни измерения на културните идентичности и за основни характеристики на интеркултурните отношения, формиращо позитивно отношение към разнообразието във всички области на човешкия живот, както и умения и нагласи за конструктивни взаимодействия в мултикултурна среда.

ПРИОРИТЕТИ

1. Формиране на гражданско съзнание и граждански добродетели и е свързано със знания за устройството на демократичното общество, за правата и задълженията на гражданина и с умения и готовност за отговорно гражданско поведение.
2. Развитие на умения за създаване или поддържане на здравословен стил и условия на живот и за доброволното адаптиране към поведение, благоприятстващо здравето.
3. Формиране на екологична култура, екологично съзнание и екологично поведение в тяхната взаимна връзка с оглед познаване на екологичните закони, защита, подобряване, управление и разумно използване на природните ресурси, както и опазване на природната среда и на екологичното равновесие.
4. Усвояване на знания за различни измерения на културните идентичности и за основни характеристики на интеркултурните отношения, формиращо позитивно

отношение към разнообразието във всички области на човешкия живот, както и умения и нагласи за конструктивни взаимодействия в мултикултурна среда.

II. СЪЩНОСТ И ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА:

1. СЪЩНОСТ

Гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование са взаимосвързани и формират интердисциплинарен комплекс насочен към придобиване на социални, граждански и интеркултурни компетентности и на такива, свързани със здравето и поддържането на устойчива околна среда. Както и с формиране на гражданско самосъзнание и добродетели и е свързано със знания за правата и задълженията на гражданина и умения и готовност за активно гражданско поведение и отношение.

Целта на програмата е учениците не само да познават институциите и ценностите на демокрацията, но и чрез различни дейности да се формират като личности с позиция и способност да защитават своите права, да участват в гражданския, политическия и социалния живот – да могат да изразяват гражданската си позиция, да вземат решения за своето развитие, да носят отговорност за поведението си.

2. ЦЕЛИТЕ НА ПРОГРАМАТА НА НПТГ „ШАНДОР ПЕТЬОФИ“:

2.1. Изграждане на автономна и активна личност, която:

- Формира личностни качества, умения, нагласи и мотиви за спазване на утвърдени правила и регламенти в рамките на образователната институция и социалния живот;
- Подобрява здравната и екологичната култура на младите хора като предпоставка за осъзнат избор на здравословен начин на живот и опазване на околната среда;
- Разбира и отстоява общочовешките ценности, ценностите на демокрацията и човешките права, участва в гражданския, политическия и социалния живот по отговорен, съзидателен и ефективен за себе си и за обществото начин и да възпитава в демократичните ценности;
- Да познава институциите, структурата и процедурите на демократичното общество, икономическите и политическите реалности на глобализацията се свят;
- Да зачита значимостта на всяка човешка личност в многообразието от нейните идентичности, признава правото и ценността на различието, приема равнопоставеността на всички в общото социално пространство;
- Да осъзнава и цени своята културна идентичност;
- Да взаимодейства с членовете на семейството си, общността и другите хора по конструктивен и уважителен начин;
- Да изразява обосновано и критично гражданската си позиция;
- Да взема самостоятелни решения относно своето развитие, проявява инициативност и способност да си поставя цели, да планира и да обосновава действията си;
- Да носи отговорност за поведението си и оценява влиянието на постъпките си за своя живот и този на другите хора;
- Да подбира информация, продукти и услуги за подобряване на здравето и поддържа здравословен начин на живот за себе си и за околните;
- Да осъзнава статуса на гражданина и ролята му в публичния живот,
- Да разбира спецификата и значението на гражданското общество и различните форми на гражданска активност;
- Да осъзнава отговорността на отделния индивид в гражданското общество

- Да осъзнава необходимостта от предефиниране на ключови понятия, като мир, война, справедливост, власт, толерантност, развитие пред лицето на съвременни глобални проблеми, като тероризма, бежанските кризи, екологичните проблеми и климатичните промени, анализира явления от обществения живот в страната, Европа и света от гледна точка на понятията за плурализъм и толерантност
- Да анализира влиянието на личното поведение и навици върху различните системи и здравето;
- Да поддържа оптимално равнище на физическа дееспособност
- Да описва влиянието на психоактивните вещества върху репродуктивното здраве и бременността (плода);
- Да показва умения за намиране и осъществяване на алтернативни на употребата на психоактивни вещества начини и дейности за: приобщаване към групи, справяне със стрес и тревожност, за позитивни преживявания
- Да анализира факторите, които водят до злополуки и насилие;
- Да показва умения за идентифициране на ситуации на насилие и злополуки и избор на стратегии за избягването им;
- Да обяснява връзката на алкохола и другите наркотици със злополуките и насилието;
- Да демонстрира умения за решаване на конфликти;
- Да описва предимствата и ограниченията на различните методи на контрацепция и начините на тяхното използване за предпазване от нежелана бременност, болести, предавани по полов път, ХИВ/СПИН;
- Да познава основните замърсители на въздуха – фини прахови частици, серни и азотни оксиди, озон и др., както и специфични замърсители – сероводород, амоняк, летливи органични съединения, фреони и др.;
- Да описва и класифицира видове замърсяване на почвите и оценява влиянието му върху околната среда и човешкото здраве;
- Да разработва идеи и проекти за опазване на чистотата на водите и водните басейни;
- Да използва източници на обществено достъпна информация за възможните въздействия върху атмосферата и околната среда от производството на енергия от различни източници при работа по различни проекти;
- Да коментира понятията "кръгова икономика", "зелена икономика", "синя икономика"
- Да аргументира разделното събиране на отпадъци като подход за управление на отпадъците;
- Да участва в обществени кампании на екологична тема и в дейности на организации, занимаващи се с опазване на околната среда;
- Да умее да преценява критично публикации в медиите и изяви в социалните медии, които се отнасят до междуетническите и междурелигиозните отношения;
- Да познава институционални механизми за реагиране при нарушаване на човешки права;

2.2. Функциониране на всяка образователна институция като автономна, активна и саморазвиваща се общност, която:

- Възпитава в демократичните ценности;
- Насърчава инициативност, отговорност, солидарност;
- Утвърждава демократична и здравословна среда, свободна от агресия и дискриминация;

- Създава позитивна среда между представителите на различните културни общности чрез формите на ученическото участие и самоуправление.

II. ПОДХОДИ, НАЧИНИ И ФОРМИ НА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ГРАЖДАНСКОТО, ЗДРАВНОТО, ЕКОЛОГИЧНОТО И ИНТЕРКУЛТУРНО ОБРАЗОВАНИЕ

1. Реализиране

Гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование в процеса на придобиване на общообразователната подготовка се осъществяват интегрирано и чрез самостоятелен учебен предмет гражданско образование. Неговото интегриране се осъществява чрез ориентиране на обучението по общообразователните предмети към придобиване на ключовите компетентности по чл. 77, ал. 1 от Закона за предучилищното и училищното образование.

Изучаването на учебния предмет гражданско образование в XI и XII клас се осъществява в съответствие с държавния образователен стандарт за учебния план, за общообразователната подготовка и с учебните програми по предмета.

Гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование се осъществяват в училищното образование в различни форми:

- в часа на класа, включително и чрез ученическото самоуправление;
- в заниманията по интереси в рамките на целодневна организация на учебния ден;
- в рамките на дейностите по обща подкрепа за личностно развитие по реда и при условията на държавния образователен стандарт за приобщаващото образование чрез дейността на педагогическият съветник, психологът и Ученическият съвет
- в часове по учебни предмети по гражданско образование, философия, физическо възпитание, български език и литература, ХООС, БЗО, география и икономика, история и цивилизации, физика и астрономия, часове по професионална подготовка, отразени в дейността на ЕКК;
- Стратегия и политики за развитие и дейности на училището;
- Самоподготовка чрез библиотечно-информационно обслужване;

В НПТГ „Ш. Петьофи“ гражданското, здравно, екологичното и интеркултурното образование се осъществяват в часа на класа, чрез формите на ученическото самоуправление, в рамките на дейностите по обща подкрепа за личностно развитие по реда и при условията на държавния образователен стандарт за приобщаващото образование, в извънкласни форми и в дейностите по интереси.

Програмата предлага възможности на учителите при заместване на отсъстващ учител, когато не са специалисти по преподавания предмет да ангажира вниманието на учениците по тема от здравно, екологичното и интеркултурното образование в учебния час, определено със заповед на Директора за всеки конкретен случай.

Програмата е разработена на основание приетия с Наредба Държавен образователен стандарт за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Гражданско образование

1. Символи и ритуали в РБ (химн, герб, знаме на РБ)
2. Националните празници на България
3. Институциите в РБ

4. Символи на ЕС (знаме на ЕС, конституция на ЕС)
5. България част от ЕС
6. Що е гражданско общество?
7. Гражданските права
8. Права и задължения на детето
9. Демокрацията в нашето общество
10. Моят клас е моето семейство

Здравно образование

1. Лична хигиена, облекло, външен вид.
2. Психичното ни здраве по време на COVID-19 (коронавирус).
3. Хранене. „За” и „против” диетите.
4. Наднормено тегло и затлъстяване.
5. Физическо развитие и дееспособност.
6. Психично здраве и личностно развитие.
7. Сексуално здраве.
8. Младите хора и зависимостите.
9. Първа помощ в екстремни ситуации.
10. Вредата от телевизора и компютъра.
11. Епидемии и предпазни мерки.

Екологично образование

1. Екология и здраве.
2. Екологичните кризи.
3. Да съхраним природата
4. С велосипед към бъдещето.
5. „Зелените идеи” на учениците са грижа за природата.
6. Да бъде чисто нашето училище.
7. Шумът около нас.
8. Нашето населено място преди и сега.
9. Екологична култура – събиране на отпадъците.
10. Денят на Земята.

Интеркултурно образование

1. Отношенията в обществото.
2. Междуличностни отношения.
3. Етническа толерантност.
4. Религия, религиозни и етнически конфликти.
5. Какви качества трябва да притежава достойният човек?
6. Агресията в училище и извън него.
7. Умения за работа в екип.
8. Отношението към парите и материалните ценности.
9. Ценностите, които осмислят човешкия живот.
10. Благотворителност

III. ДЕЙНОСТИ И МЕРОПРИЯТИЯ

A) В ЧАСА НА КЛАСА ЧРЕЗ ЗАНИМАНИЯ, ДЕЙНОСТИ И ПРОЕКТИ ПО ТЕМАТИЧНИ ОБЛАСТИ:

- патриотично възпитание и изграждане на националното самочувствие;
- толерантността и интеркултурния диалог;
- защита на населението при бедствия и аварии и оказване на първа помощ;
- превенция на насилието, справяне с гнева и агресията и мирно решаване на конфликти;
- превенция на тероризма и поведение при терористична заплаха, киберзащита;
- превенция и противодействие на корупцията;
- кариерно ориентиране;
- финансова и правна грамотност;
- програмата „Моето първо работно място“;
- военно обучение и защита на родината в 9 и 10 клас

Таблица за разпределение на темите в часа на класа

№ по ред	Тематично направление	Разпределение на часовете по класове				
		VIII	IX	X	XI	XII
1	Патриотично възпитание и изграждане на националното самочувствие	4	4	4	4	4
2	Толерантността и интеркултурния диалог	1	1	1	1	1
3	Финансова и правна грамотност, вкл. и „Моето първо работно	2	2	2	2	12
4	Военно обучение и защита на родината	-	-	5	5	-
	Безопасност на движението по пътищата	4	4	4	1	1
5	Защита на населението при бедствия и аварии и катастрофи; оказване на първа помощ;	5	5	5	3	3
6	Превенция на насилието, справяне с гнева и агресията и мирно решаване на конфликти	2	2	2	2	2
7	Превенция на тероризма и поведение при терористична заплаха; киберзащита	2	2	2	2	2
8	Кариерно ориентиране	-	-	1	-	-
9	Превенция и противодействие на корупцията	2	2	2	2	2
10	Електронно управление и медийна грамотност	-	1	1	4	-
	Общо часове	22	23	29	26	27

• В таблицата е посочен минималният брой часове за занимания и дейности по посочените тематични области. В зависимост от спецификата на класа, възрастта на учениците и конкретния контекст е възможно и комбиниране на теми и дейности от различни тематични области.

• В остатък от часове, предвидени за часа на класа, се осъществяват занимания и дейности, свързани с гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование, за развитие на класа като общност, за ученическото самоуправление и др.

Б) УЧЕНИЧЕСКО САМОУПРАВЛЕНИЕ

1. Всяка паралелка избира свой представител в училищния ученически съвет, който подпомага дейността на класния ръководител и инициира дейности на ниво клас.
2. Право на участие имат всички ученици на възраст до 18 г., които притежават:
 - лидерски качества и креативност;
 - организаторски умения, както и умения да мотивират и обединяват връстниците си за определени каузи;
 - умения да изразяват и защитават общото мнение, дори и то да е в противоречие с личното им мнение;
 - готовност за поемане на отговорност.
3. Ученическият съвет разработва годишен план, съобразен с годишния план на училището.
4. Подпомага се от директора на училището, който:
 - определя представител от педагогическия състав, които да координира и подпомагат работата на ученическия съвет на училището;
 - осигурява пространство за диалог и подпомага органите на ученическото самоуправление и представителство при включването им в политиките на училището;
 - създава условия за включване на представителите на ученическия съвет на училището при разглеждане от педагогическия съвет на въпроси, свързани с поведението на учениците
5. Представители на ученическия съвет имат право да взимат участие в педагогически съвети и в заседания на общественния съвет в училище и да прави предложения.
6. Функции:
 - Утвърждава формите и правилата на ученическо самоуправление в училището;
 - Прави предложения пред директора и педагогическия съвет относно начините на упражняване на правата на учениците;
 - Мотивира учениците да участват активно в процеса на вземане на решения, касаещи училищния живот и ученическата общност;
 - Участва в изработването на правилника на училището;
 - Посредничи в разрешаването на възникнали проблеми, свързани с организацията и протичането на учебния процес или на извънкласните дейности;
 - Подпомага провеждането на дейностите на паралелките, класовете и общоучилищните изяви;
 - Работи по проекти съвместно с другите ученици, учителите, училищното ръководство и родителите.

В) ЗАНИМАНИЯ ПО ИНТЕРЕСИ

ЦЕЛИ:

1. Стимулиране развитието на личностни качества, социални и творчески умения и изяви на способностите в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта, глобалното, гражданското, здравното и интеркултурното образование, образованието за устойчиво развитие, както и за придобиване на умения за лидерство.

2. Образователни, творчески, възпитателни, спортни и спортно-туристически участия и изяви по проекти, програми и други на общинско, областно, национално и международно равнище.
3. Обучение по учебни предмети и модули, както и участие в дейности, чрез които се придобива допълнителна подготовка от учениците, определена в съответствие с чл. 85, ал. 3 ЗПУО.

Г) РАБОТА ПО ПРОЕКТИ

VI. ИНТЕГРИРАНО ПО УЧЕБНИ ПРЕДМЕТИ

ЦЕЛИ:

1. Повишаване на качеството на образованието чрез използване на различни образователни иновации.
2. Поставяне на ученика в центъра на цялостната педагогическа дейност, в отговорна активна позиция при овладяване на знанията, формиране на различни компетенции и развитие на умения за учене през целия живот.
3. Създаване на условия за делова и хуманна атмосфера на откритост и гласност, на взаимно доверие при постигане на успехи и неуспехи, трудности и проблеми.

ФОРМИ:

1. В процеса на придобиване на общообразователна подготовка по отделни учебни предмети – биология и здравно образование, история и цивилизация, география и икономика.
2. Интегрирано чрез ориентиране на обучението по общообразователните предмети към придобиване на ключовите компетентности.
3. Чрез добри практики в професионалното обучение на нашите ученици.

IV. РИТУАЛИЗАЦИЯ НА УЧИЛИЩНИЯТ ЖИВОТ

Институционалните политики за подкрепа на гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование са насочени към изграждане и поддържане на демократична училищна организационна култура, която насърчава спазването на споделени правила, процедури, традиции и колективни ценности.

Училището организира чествания и ритуали в следните случаи:

- Всички официални празници, които се отбелязват в училището да започват с химна на Република България.
- На 15 септември и на тържеството по повод приключване на учебната година всички ученици, педагогически специалисти и гости посрещат и изпращат училищното знаме.
- Официално раздаване на дипломи и свидетелства на зрелостниците.
- Награждаване на отличили се ученици и учители.
- Честване на национални празници, официални празници, дните на национални герои и будители, празника на патрона на училището:
 - Честване на Деня на народните будители;
 - Патронния празник на училището;
 - Честване на 03.03 – Освобождението на България;
 - Денят на самоуправлението на 09.05 – Ден на Европа;
 - Тържествено честване на 24.05 – Ден на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност.

ОПРЕДЕЛЯНЕ НА УЧИЛИЩНИ СИМВОЛИ И ДРУГИ ОТЛИЧИТЕЛНИ ЗНАЦИ

- ✓ знаме на училището
- ✓ химн на училището
- ✓ лого на училището
- ✓ почетна грамота
- ✓ летописна книга
- ✓ почетен плакет
- ✓ вратовръзка с логото на гимназията

V. ПОДКРЕПА НА ИНИЦИАТИВНОСТТА И УЧАСТИЕТО НА УЧЕНИЦИТЕ ЧРЕЗ ПОДХОДЯЩИ ЗА ВЪЗРАСТТА ИМ, ВКЛЮЧВАЩИ ПРАКТИКИ

1. Участие в Ученически съвет като форми на ученическо самоуправление.
2. Организиране на доброволчески дейности в и извън училище.
 - ✓ Провеждане на благотворителни акции за събиране на дрехи и парични средства за хора в неравностойно социално положение.
 - ✓ Организиране и участие в благотворителни концерти в помощ на болни и пострадали в инциденти.
 - ✓ Съдействие за подпомагане на благородни инициативи – акция за събиране на пластмасови капачки и други.
 - ✓ Благотворителна акция за събиране на учебни помагала и книги за български училища в чужбина.
3. Поддържане на училищни медии (интернет, фейсбук страница, училищен вестник) с активното участие на учениците
 - ✓ Периодични радиопредавания, посветени на различни международни, национални и училищни събития.
 - ✓ Интернет страница на училището – информация за участие на учениците в различни изяви – конкурси, състезания, олимпиади, изложби и др.
4. Организиране на училищни празници, кампании и събития съобразно календара на международните, европейските, националните, общинските, местните, професионалните и културните дати и празници, както и Глобални цели за устойчиво развитие:
 - ✓ **Подкрепящи здравето:**
 - 30.09 – 04.10.2025 г. – отбелязване на „Седмица на сърцето“
 - 01.12. – Световен ден за борба срещу СПИН
 - 17.05. – Национален Ден на спорта
 - 31. 05. – Световен Ден без тютюнопушене
 - 26.06. – Международния ден срещу употребата на наркотиците
 - ✓ **Подкрепящи толерантността:**
 - 16. 11. Международен Ден на толерантността
 - 27.02. Световен ден за борба с тормоза в училище
 - ✓ **Подкрепящи социалната чувствителност:**
 - 18. 11. – Световен Ден в памет на жертвите на катастрофи
 - 27.01. – отбелязване на Международният ден в памет на жертвите на Холокоста
 - 10.03. – Ден на спасението на българските евреи и почитане паметта им
 - ✓ **Подкрепящи правата на човека:**
 - Беседи в ЧК с гост лектори от прокуратура, съд и др.
 - ✓ **Подкрепящи опазването на околната среда:**

- Включване в инициативата на БТВ „Да изчистим България за един ден“
 - 22. 04. – Световен ден на Земята
 - месец Май – месец за опазване на природата
5. Организиране на обучения на връстници от връстници. Примерни теми: „Защита на населението от бедствия и аварии“, „Оказване на първа помощ на пострадал“, „Превенция на СПИН и болести предавани по полов път“, „Превенция на зависимостите“.
 6. Участие на учениците в клубове и групи по интереси.
 7. Реализиране на форми на посредничество, решаване на конфликти, превенция на агресията – разписани детайлно в План на училищния психолог. Целта е осигуряване на подкрепа за личностно развитие (обща и допълнителна), на подходяща физическа, психологическа и социална среда за развитие на способностите и уменията на учениците, в съответствие с индивидуалните образователни потребности на всеки ученик и в съответствие с разработените стратегии за подкрепа за личностно развитие. Спомагане за успешното преодоляване от учениците на възникнали затруднения и конфликти в училище семейството и обществото.
 8. Проучване на мненията, нагласите и очакванията на учениците относно процеса и съдържанието на училищното образование и предложения по училищния живот-анкети.

VI. ЕКИП ЗА РЕАЛИЗИРАНЕ НА ПРОГРАМАТА (по чл. 19 на Наредба 13 за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование): За координиране при прилагането на училищните политики за подкрепа на гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование в НПТГ „Ш. Петьофи“ отговарят следните работни екипи:

- Комисия по организиране и провеждане на училищни празници и ритуали.
- Координационен съвет за противодействие на училищния тормоз
- Екипи за обща и личностна подкрепа
- Комисия по БДП
- Комисия за Защита при бедствия, аварии и катастрофи
- Педагогически специалисти
- Ученически съвет
- Училищен психолог
- Представители на родителската общност
- Непедагогически персонал
- Медицинско лице
- Представители на браншовите организации и фирми
- Представители на институции и учреждения, кмет на общината

Основен принцип на работа – активност и дискуссионност, които позволяват активно участие на учениците, възможности за изразяване на собствени ценности, нагласи, гледни точки.

Основна форма на работа – дискусия, кампании, проекти, състезания, мероприятия и др. Други форми – казуси, анкети, изследвания, сбирки, ситуационни игри, тематични презентации, лекции от други специалисти, есета, портфолиа.